

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Resim Anasanat Dalı Programı

SİRK VE MELANKOLİ

Havva ALTUN

Yüksek Lisans Sanat Eseri Çalışması Raporu

Ankara, 2007

SİRK VE MELANKOLİ

Havva ALTUN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Resim Anasanat Dalı Programı

Yüksek Lisans Sanat Eseri Çalışması Raporu

Ankara, 2007

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Resim Anasanat Dalı Programı

SİRK VE MELANKOLİ

Havva Altun

Yüksek Lisans Sanat Eseri Çalışması Raporu

Ankara, 2007

SİRK VE MELANKOLİ

Havva Altun

2007

BİLDİRİM

Hazırladığım raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

21.05.2007

Havva Altun

ÖZET

ALTUN, Havva. *Sirk ve Melankoli*, Yüksek Lisans Sanat Eseri Raporu, Ankara, 2007.

“Sirk ve melankoli” başlıklı bu rapor, sirkin ve sirkin yarattığı imajların, kendilerini içinde buldukları melankoliyi, gerek teorik gerekse uygulamalı çalışmalar açısından incelemektedir.

Konu seçiminde, içinde bulunulan 21. yy‘ın çılgın imajlar dünyası göz önüne alınmış ve yaratılmış en güçlü imajlardan olan soytarıya ve palyaçoya, yine bu yüzyılı en iyi yansıtan figürler olmaları dolayısıyla çokça yer verilmiştir.

Kıyafetleri soytarının en göze çarpan özelliğidir. Kıyafet, geçmişteki vücudu kapatma, ısıtma işlevini belli ölçülerde devam ettirse de, uzun zamandan beri, onu giyen kişinin toplumdaki statusünü belirleyen bir kimlik haline gelmiştir. Sarı, kırmızı, yeşil, mavi, baklava desenli tayt giydiğinizde söylenenlerin etkisi takım elbisesi ile söylenenlerin etkisinden farklı olacaktır kuşkusuz. Gülerek birisine küfretmek, küfretmenin etkisini hafifletecektir.

Raporun başlığını, sirk ile paylaşan “melankoli” kavramı iyice irdelendiğinde mania’ ya da gönderme yaptığı görülür. Julia Kristeva, “*Kara Güneş*” başlıklı yazısında melankoliyi; “bir kişide bazı zamanlar ve ya kronik olarak, mania adı verilen taşkınlık dönemi ile çoğu zaman münavebeli olan içe kapanma ve sembollerini kavrayamama belirtileri” olarak tanımlıyor (Kristeva, 1994:51).

Sanat tarihinde yer alan sirk konulu resimlere bakıldığında ortaya enteresan bir yorum çıkıyor. Sirk eğlendirmek, güldürmek için kurulmuş ama eğretilmesi kendini genellikle bir melankolinin içinde buluyor. Bunun en belirgin örneklerini Rouault’un palyaçolarında ya da Lautrec’in sirk cambazlarını işlediği resimlerinde, Picasso’nun pembe döneminde yaptığı sirk resimlerinde görebiliyoruz.

Raporun yazım süresi ile eşzamanlı gerçekleştirilen uygulamalı çalışmalarda, tuval resimlerinin yanı sıra, kağıt üzerine desen ve akrilik boya çalışmaları, farklı

malzemelerin yüzeye sokulması gibi değişik yöntemler, karmaşık sirk yapısına en uygun plastik dili bulabilmek adına denenmiştir. Başlangıç aşamasında, sirk yuvarlağının çağrışımı ile yuvarlak yüzeyle resimler yapılmaya başlanmıştır. Bu resimler ile birlikte oluşan “ayı” imgesi, sirk ayısını akla getirdiği düşüncesiyle resimlerde yer almıştır. Ayıya eşlik eden kadın imgesi sirkin zıtlıklarla beslenen varlığına bir göndermedir. Bu zıtlığı, erkek imgesini akla getiren ayıyla yakalamak hem, kadın – erkek, hem de insan - hayvan zıtlığına eşzamanlı olarak gönderme yapmaktadır.

Anahtar Sözcükler:

Sirk, Melankoli, Palyaço, Gülmek

ABSTRACT

This report entitled “circus and melancholy” studies the circus and the images created by circus, the melancholy in which they found themselves, not only from the aspect of theoretical studies but also the practical ones.

As for topic selection, crazy images world of the 21th century has been taken into consideration and clown and buffoon that are the examples of the strongest images ever created have been frequently included because they are the figures that best reflect again that century.

Clothes are the most attractive characteristic of the clown. Although the cloth continues its function for covering and heating the body in certain measures, since long time, it became an identity that defines the social status of the person that wears it. The effect of the things that are said when you wear a pair of diamond-shaped yellow, red, green, blue tights will be different from those of the suit by all means. Swearing at someone while laughing will diminish the effect of swear.

It is seen that the concept “melancholy” that shares the title of the report with circus also refers to the mania when it is well considered at length. Julia Kristeva, at her article titled “*Black Sun*”, defines the melancholy as “indications of autism and incomprehension of symbols that are alternate most of the time, sometimes or chronically along with furor period in an individual” (Kristeva, 1994:51).

When one looks at the pictures with circus topic that take place in the history of art, an interesting interpretation occurs. The circus has been founded for amusing, making laugh but its metaphor usually finds itself in a melancholy. We can see the most distinct examples of this in the buffoons of Rouault or in the pictures where Lautrec did fine work of circus acrobats, in the pictures made by Picasso in his pink period.

In applied works that were carried out simultaneously with the time of writing of the report, different kinds of methods such as canvas pictures as well as figure and acrylic

pant on paper, inserting different sort of materials into the surface were tried in order to be able to find the most suitable plastic language for complex circus structure. At the beginning phase, one tried to make round surfaced pictures by help of the connotation of circus round. “Bear” image that formed along with those pictures took place in the pictures by thinking that it connoted the circus bear. Woman image that accompany the bear is a reference to the existence of the circus that is nourished with antagonism. The fact of catching this antagonism by the bear that reminds the image of man means making referral simultaneously to both woman – man and human – animal contrasts.

Key Words:

Circus, Melancholy, Clown, Laugh

İÇİNDEKİLER

İç Kapak.....	
KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
RESİMLER DİZİNİ.....	viii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
I.1. SİRK VE MELANKOLİ, SİRK NEDİR?.....	5
II. BÖLÜM	
II.1. SOYTARI(LIK) KOMİK VE GÜLME ÜZERİNE.....	16
II.2. SOYTARI(LIK), GERÇEĞİ SÖYLEMEK İÇİN DELİ Mİ OLMAK LAZIM?...20	
II.3. MELANKOLİNİN SİRK KONULU RESİMLER İLE BAĞLANTISI NEREDE BAŞLIYOR?.....	26
II.4. SİRK TEMALİ RESİMLERDE AİLE KAVRAMININ YERİ, SOYTARI VE BEBEĞİ.....	35
III. BÖLÜM	
III. 1. SİRK VE MELANKOLİNİN RESİMSEL İFADELERİ.....	39
III. 2. TÜRK SANATINDA SİRK, HOKKABAZ, CANBAZ TEMASI.....	52
SONUÇ.....	56
KAYNAKÇA.....	58
SÖZLÜK.....	60
ÖZGEÇMİŞ.....	62

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1 Havva Altun, “Cambazlar Sırat Köprüsü’nden Kolayca Geçer mi?”, 70x50 cm, Kağıt üzerine kurşun ve mürekkepli kalem, 2007.....	4
Resim 2 Tez Günlüğünden bir sayfa	6
Resim 3 “Freaks” “Ucubeler”	8
Resim 4 Bruce Nauman “Çeşme Olarak Oto-Portre”, 1966-67, Fotoğraf Michael Tropea.....	9
Resim 5” Antoine Watteau “İtalyan Komedyenler”, 63.8x76.2, Tuval üzerine yağlı boya, (1720).....	10
Resim 6 Laura Knigth, “Büyük Şölen”, Tuval üzerine yağlı boya 1928.....	10
Resim 7 Edward Hopper,”Soir Bleu” , 91.44 x 182.88 cm Tuval üzerine yağlı boya...11	
Resim 8 Cindy Sherman, İsimli, Fotoğraf, 2004.....	11
Resim 9 Cindy Sherman, “Palyaçolar”, Fotoğraf.....	13
Resim 10 Elina Brotherus, "Le Nez de Monsier Cheval",80x120cm, Fotoğraf,	13
Resim 11 Tez günlüğünden sayfalar.....	15
Resim 12 Franz Xaver Messerschmidt , “Fizyonomik Başlar” serisinden, y:42 cm, 1770.....	16
Resim 13 Havva Altun, “Gerçek Acıdır, Acıtır II”, 29x21cm, Kağıt üzerine kurşun kalem, akrilik, kuru boya ve modellendirme hamuru 2007.....	17
Resim 14 Havva Altun, İsimli, 29 x20cm, Kağıt üzerine akrilik, kuru kalem, 2007...18	
Resim 15 Havva Altun “Gerçek Acıdır, Acıtır I”, 50x70 cm, Kağıt üzerine kurşun kalem, akrilik, kuru boya ve modellendirme hamuru 2007.....	19
Resim 16 Osmanlı Soyтарыsı.....	21
Resim 17 17.yy.’da Osmanlı Tımarhanesi, Topkapı Sarayı Müzesi.....	22
Resim 18 Antonio Donghi, “Karvaval”, Tuval üzerine yağlı boya, 1926.....	22
Resim 19 Antonio Donghi “Giocoliere” Tuval üzerine yağlı boya, 1926,	22
Resim 20“Phallus’lu Karagöz”	23

Resim 21 “Ev içi gece eğlencesinde maskeli curcunabazların gösterimi”, I. Ahmet Albümü.....	24
Resim 22“Tez Günlüğü”nden bir sayfa.....	25
Resim 23 Georges Rouault,“Palyaço”,1939.....	26
Resim 24 Georges Rouault,“Palyaço”,1939	27
Resim 25 Palyaço, 73x48 cm, Tuval üzerine yağlı boya, 1925.....	28
Resim 26 Lautrec, “Kadın Palyaço Sahne Alıyor”, 35,6 x 25,4 cm. kağıt üzerine renkli tebeşir , 1899.....	29
Resim 27 Pablo Picasso, “ Soyтары ve Ayna”, 100x81 cm. Tuval üzerine yağlı boya, 1923.....	30
Resim 28 Picasso’nun Guernica’sına gizlediği iddia edilen soyтары portresi.....	30
Resim 29 Akis Detsis, “Sirk Serisi’nden”,Siyah-Beyaz Fotoğraf, 2005.....	32
Resim 30 Akis Detsis, “Sirk Serisi’nden”, Siyah-Beyaz Fotoğraf, 2005.....	32
Resim 31 Amy Crehore, “Siyah Palyaço”, 2006.....	33
Resim 32 James Ensor,” İskeletlerle Pierrot”, 1907.....	33
Resim 33 Picasso, “Soytarının Ailesi”, 57.5x43 cm. Kağıt Üzerine Guaj boya ve Mürekkep, 1905.....	35
Resim 34 Picasso,“Maymunlu Soyтары Ailesi”, 104x75 cm, Tuval üzerine yağlı boya 1905	35
Resim 35 Annabella Cladue Hoffmann, “Sirk Ailesi.....	36
Resim 36 Havva Altun, “Palyaço, Karısı ve Bebekleri”.....	36
Resim 37 Picasso, “Canbazlar”, 212.8x229.6cm, Tuval üzerine yağlı boya, 1905.....	37
Resim 38“Soyтары ve Çocuklu Fahişe” (1523) ?.....	37
Resim 39 Picasso, “Çocuk ile Soyтары” 60x47 cm, Kağıt üzerine tebeşir, pastel.....	38
Resim 40 Picasso, “Topu ile birlikte Akrobat”, 147 x 95 cm, Tuval üzerine yağlı boya 1905.....	38
Resim 41 Picasso, “Soyтары,Genç Soyтары ile” 190.3 x 107.8 cm,. Tuval üzerine yağlı boya 1905.....	38

Resim 42 Picasso, “Soytarı ve Genç Akrobat”, 105 x 76 cm, Kağıt üzerine guaj boya 1905.....	38
Resim 43“Ayna, Banyo, Ayı,” 30x30cm Bristol kağıt üzerine akrilik yağlı boya, oje, 2006	40
Resim 44“Kadın ve Ayı,” 30x30cm, Bristol kağıt üzerine akrilik yağlı boya, oje, 2006	40
Resim 45 David Salle, “Aynadaki Kırık” , 182.9x365.8 cm, Tuval üzerine akrilik ve yağlı boya, 1998.....	41
Resim 46 David Salle, “Michael Rips”, 182.9x365.8 cm, Tuval üzerine akrilik ve yağlı boya, 1998.....	42
Resim 47 Havva Altun “Burunlu Otoportre I”, 30x30cm Desenli kağıt üzerine akrilik yağlıboya modellendirme hamuru, 2006.....	42
Resim 48 Havva Altun, “Burunlu Otoportre II” 30x30cm Desenli kağıt üzerine akrilik yağlıboya modellendirme hamuru, 2006.....	42
Resim 49 Havva Altun, “Melankoli I” 40x60cm, Tuval üzerine akrilik ve yağlıboya 2007.....	44
Resim 50 Max Beckman, “Trapezdeki Akrobat”, 145 x 60 cm, Tuval üzerine yağlı boya, 1940.....	46
Resim 51 Joseph Seigenthaler, Enstelasyon, Yükseklik: 120" (305 cm), Genişlik: 108" (244 cm), Derinlik: 60" (153 cm), 2000.....	47
Resim 52 Havva Altun “Melankoli II”, 70x50 cm, Tuval üzerine yağlı boya 2007.....	48
Resim 53 Havva Altun “Melankoli III” 25x20cm, Tuval üzerine yağlı boya 2007.....	48
Resim 54 Havva Altun “Melankoli IV”, 25x20cm, Tuval üzerine yağlı boya 2007	48
Resim 55 Havva Altun, “Ayı ve Merdiven”, 20x25cm, Tuval üzerine baskı ve yağlı boya, 2006.....	49
Resim 56 Havva Altun, “İsimsiz”, 160 x110 cm, Tuval üzerine yağlı boya 2007.....	50
Resim 57 Havva Altun, “İsimsiz”, 25x20cm, Tuval üzerine akrilik ve yağlı boya 2007.....	50
Resim 58 Havva Altun, “İsimsiz” 25x20cm, Tuval üzerine akrilik ve yağlı boya, 2007.....	50
Resim 59“Tez Günlüğü”nden sayfalar.....	51

Resim 60“16.yy’da Soytarılar Safevi kavuğu ile alay ediyorlar”.....	52
Resim 61“1720 şenliğinde Haliç’te sal üzerinde köçekler, robot koçlar, dev kukla ve müzikli eğlenti”, Surname-i Vehbi.....	52
Resim 62 Ali Avni Çelebi, "Maskeli Balo", 138x186 cm, Tuval üzerine yağlı boya 1928.....	53
Resim 63 Fikret Mualla, “Kırmızı Sirkte Hokkabaz Ayı” 54x32 cm,Kağıt üzerine guaj boya, 1960.....	54
Resim 64 Fikret Mualla, “Kırmızı Sirkte Kaplumbağa Terbiyecisi” 54x32 cm,Kağıt üzerine guaj boya, 1960.....	54
Resim 65 Mevlüt Akyıldız, “Curcunacılar” , “, 114x146 cm, Tuval üzerine yağlı boya 1980.....	55